

شبکه‌ها و جنگهای شبکه‌ای

- جان آرکیلا، دیوید رانفلت، "شبکه‌ها و جنگهای شبکه‌ای: آینده ترور، جنایت و جنگ‌آوری". ژند ۲۰۰۱.

در سال ۲۰۰۱، مؤسسه تحقیقاتی، پژوهشی ژند (RAND) آمریکا در شمار انتشارات خود، کتابی را با عنوان "شبکه‌ها و جنگهای شبکه‌ای: آینده ترور، جنایت و جنگ‌آوری"* منتشر نموده است. این کتاب توسط دو نفر از برجسته‌ترین کارشناسان مباحث مربوط به جنگهای اطلاعاتی که تاکنون آثار قابل توجهی را در این زمینه منتشر کرده‌اند، گردآوری، تدوین و ادیت شده است. نویسندگان عبارتند از: جان آرکیلا (John Arquilla) و دیوید رانفلت (David Ronfeldt). جان آرکیلا استاد همکار در بخش تحلیل دفاعی دانشکده تحصیلات تکمیلی نیروی دریایی و مشاور مؤسسه رند می‌باشد. همین‌طور دیوید رانفلت یک دانشمند علوم اجتماعی برجسته است که در گروه امنیت و سیاست بین‌المللی مؤسسه رند مشغول به فعالیت می‌باشد. از آثار این دو نویسنده می‌توان به کتاب "در اردوگاه آتنی‌ها، آمادگی برای جنگ در عصر اطلاعات" و کتاب "جنگ شبکه‌ای اجتماعی زیاتر است در مکزیک" اشاره کرد. به هر حال، نوع فعالیت و آثار این نویسندگان نشانگر تسلط آنها بر موضوع مورد بحث و تخصص در مباحث مربوط به جنگهای شبکه‌ای می‌باشد. قابل ذکر است که این کتاب توسط دو فرد پیش‌گفته تنظیم و ویرایش گردیده است و مجموعه‌ای از ده مقاله می‌باشد. نویسندگان این کتاب را با یک پیش‌گفتار، یک چکیده و با تشکری مختصر از دست‌اندرکاران و در ده فصل تنظیم

* *Networks and Netwars : The Future of Terror, Crime and Militancy.* by John Arquilla and David Ronfeldt, RAND, 2001.

نموده‌اند. در پیش‌گفتار انگیزه‌های اصلی ورود به بحث و مباحث مقدماتی مربوط به بحث را به صورت مختصر توضیح داده و کوشیده‌اند تا مفاهیم خود را در زمینه جنگ کامپیوتری و جنگ شبکه‌ای روشن نمایند. آنها توضیح داده‌اند که این اثر در چارچوب یک پروژه تحقیقاتی با همین نام تنظیم گردیده است. شایان ذکر است که این پروژه توسط معاونت وزارت دفاعی در امور C4I پشتیبانی گردیده و درون مرکز سیاست دفاعی و امنیت بین‌المللی مؤسسه تحقیقاتی دفاعی ملی رند انجام گرفته است. کتاب در مجموع در ۳۷۵ صفحه به انضمام ۱۷ صفحه فهرست اعلام و... تدوین گردیده است. مؤلفان در چکیده کتاب می‌کوشند تا شیوه‌های بحث خود را توضیح داده و روشن نمایند که وجوه تمایز جنگهای شبکه‌ای با انواع دیگر جنگهای نظامی چه اموری را دربرمی‌گیرد. تأکید مؤلفان بر آن است که در این کتاب با بررسی چند نمونه از مهمترین و برجسته‌ترین مواردی که در جنگهای شبکه‌ای رخ داده است، نشان دهند که اهمیت این نوع جنگ در سالهای آتی صدچندان خواهد گردید. آگاهی‌یابی جدید استراتژیستها و تصمیم‌گیرندگان سیاسی ایالات متحده از اهمیت وافر این نوع جنگها در آثار و مطالعات اخیر آنها بخوبی به چشم می‌خورد. مؤلفان این نگرش نوین را به مباحث مربوط به جنگهای شبکه‌ای معتنم می‌شمارند ولی بر این باورند که هنوز از بسیاری از مراحل و میدانهای این جنگ برای اندیشمندان استراتژیک مفتوح نگردیده است و زمان نسبتاً بیشتری نیاز است تا بتوان زوایای مبهم این نوع جنگ را برای دست‌اندرکاران روشن و روشن‌تر نمود. با این رویکرد کتاب از فصل اول وارد بحثهای جدی مربوطه می‌گردد.

فصل اول کتاب با عنوان "پیدایش جنگ شبکه‌ای" آغازگر متن اصلی است. مؤلفان با تأکید بر این که انقلاب اطلاعاتی در حال تغییر ماهیت جنگها در طیف وسیعی است دو توجه اساسی را در این زمینه متذکر می‌گردند. نخست این که این انقلاب اشکال فعالیتهای شبکه‌ای را تغییر داده و در نتیجه قدرت به بازیگران غیردولتی انتقال می‌یابد. دوم اینکه به همان اندازه که انقلاب اطلاعاتی عمق می‌یابد، شیوه و برونداد جنگها به طور روزافزونی به اطلاعات و ارتباطات متکی می‌گردند. این دو نکته به نظر نویسندگان پیوسته اهمیت بحثهای اطلاعاتی را در صدر موضوعات مربوط به جنگها قرار می‌دهد و با این ملاحظات بسادگی نمی‌توان از به‌کارگیری قدرت نرم‌افزاری چشم‌پوشی کرد. در این فصل بیست و پنج صفحه‌ای، جنگ شبکه‌ای تعریف گردیده و مؤلفان مراد از آن را

چنین توضیح می‌دهند «جنگ شبکه‌ای به معنای توجه یافتن به این دیدگاه است که جنگهای مبتنی بر جنگ شبکه‌ای و جرمهای شبکه‌ای در دهه‌های آتی پدیده‌های بسیار عمده و اصلی خواهند گردید».*

در این فصل نویسندگان با بررسی مختصری تکنولوژی و نقش آن را نیز به بیان کشیده و آثار و تأثیرات آن را بر موضوع انقلاب اطلاعاتی و سرانجام جنگ شبکه‌ای به بحث می‌گذارند.

فصل دوم کتاب با عنوان «شبکه‌ای کردن ترور در عصر اطلاعات» است که توسط میشله زینی (Michele Zanini) و شون ادواردز (Sean Edwards) نوشته شده است. در این فصل نویسندگان تروریستهای عرب خاورمیانه را به برنده جنگهای شبکه‌ای سازمانی می‌دانند و معتقدند که آنها می‌توانند تکنولوژی اطلاعاتی را برای کمتر پیچیده کردن سیستم و طراحی شبکه یافته‌تر، تجهیز کنند و این توانایی آنها را در این نوع جنگها پرتواتر خواهد ساخت. در این فصل سی و دو صفحه‌ای مفهوم جهاد کامپیوتری (Cyber - Jihad) علیه رژیم اشغالگر قدس و آمریکا رنگ جدی‌تر گرفته و بسیار مورد بحث قرار می‌گیرد. در بخش دستیابی به تکنولوژی و شبکه‌های سازمانی، اهمیت و نشر این موضوع در جنگهای شبکه‌ای روشن گردیده و مؤلفان می‌کوشند تا آن را توضیح دهند. در بخش دیگری به ارتباط میان فرماندهی، کنترل و ارتباط و نقش تکنولوژی اطلاعات در آنها پرداخته شده است.

فصل سوم کتاب با عنوان «شبکه‌های جنایی فراملی» نوشته پیل ویلیامز (Phill Williams) است. در این فصل سی و هفت صفحه‌ای مولف می‌کوشد تا تغییر شبکه قدیمی جنایتکاران را به شبکه‌های جدید جنایی توضیح دهد. بی‌شک تکنولوژی اطلاعاتی در این زمینه مانند شمشیر دولبه‌ای به کار گرفته شده و به جنایتکاران این امکان را داده است تا به نحو شبکه یافته‌تری به جنایات خود از قبیل قاچاق مواد مخدر، قاچاق سلاح، ترور و آدم‌ربایی شکل نوینی ببخشند. مؤلف تأکید دارد که جنایات سازمان یافته اکنون به شدت تحت تأثیر گستره اطلاعات و ارتباطات، ساختار شبکه‌ای نوینی یافته است که مقابله با آنها را بسیار دشوار می‌کند. مؤلف با تأکید بر این که شبکه‌های جنایی رشد قابل توجهی یافته‌اند و کارشناسان و اندیشمندان این رشد را به طور روزافزونی

* Ibid., p.6.

مورد بررسی و مطالعه قرار می‌دهند، از ظهور پدیده نوینی در جنگهای شبکه‌ای خبر می‌دهد. نویسنده در بخشی تحت عنوان ابعاد شبکه‌های جنایی به بررسی وسعت و عمق این شبکه‌ها پرداخته و از شبکه‌های جهت یافته به عنوان پدیده نوینی در رشد تکنولوژی اطلاعاتی یاد می‌کند.

در فصل چهارم، جان سولیوان (John Sullivan)، فصلی بیست و هشت صفحه‌ای را با عنوان "تبهکاران، اوباشان و هرج و مرج‌گرایان: پیش‌قراولان جنگ شبکه‌ای در خیابانها" نگاشته است. نویسنده در این فصل می‌کوشد جنگ شبکه‌ای در سطح خیابانی آن را توضیح دهد. او در تحلیل خود نتیجه‌گیری می‌کند که با ایجاد یک شبکه بین سازمانی باید به جنگ، تبهکاران و هرج و مرج‌گرایانی آمد که شبکه‌ها را به کانالهای آسیب‌رسانی به پلیس و نیروهای امنیتی بدل کرده‌اند. او با ذکر گفته‌هایی از مارتین ون‌کریولد (Martin Van Creveld) و دیگران تلاش دارد تأثیر انقلاب اطلاعاتی را بر شیوه‌های بروز جنگهای اطلاعاتی و بویژه آن دسته از جنگهایی که در سطح جنگهای شبکه‌ای رخ می‌دهد، توضیح دهد. وی با ارائه بحث مفصلی از شیوه‌های گوناگون جنگ شبکه‌ای در این سطح، سه نسل از کسانی را که به جنگهای شبکه‌ای به عنوان وسیله‌ای برای حضور در صحنه‌ها و مقابله با پلیس و نیروهای امنیت داخلی نگاه می‌کنند، ذکر کرده و آنها را با یکدیگر مقایسه می‌نماید. سرانجام در نتیجه‌گیری وی ایجاد واکنشی را در برابر یک تهدید شبکه یافته پیشنهاد کرده و تلاش دارد تا این الگو را تبیین نماید.

در فصل پنجم دو نویسنده به نامهای تیفانی دانتیس (Tiffany Dantiz) و وارن استربل (Warren Strobel) فصلی را تحت عنوان "تمایز شبکه‌ای: فعالان کامپیوتری اینترنت را برای ایجاد دموکراسی در برمه به کار می‌گیرند" نگاشته‌اند. نویسندگان در این فصل چهل صفحه‌ای بر این باورند که برای جلوگیری از اقدامات می‌توان از شبکه‌های اطلاع‌رسانی مانند اینترنت سود جست. در عبارتی گفته‌اند «فقط جنگهای شبکه‌ای اجتماعی توانستند دیکتاتورها را به زیر بکشانند» با این باور نویسندگان آثار گسترش سیستمهای اطلاعاتی را در ایجاد دموکراسیها بررسی می‌کنند.

در فصل ششم ادیت کنندگان این کتاب یعنی آرکیلا و رانفلت (Arquilla & Ronfeldt) فصلی را تحت عنوان "ظهور و تأثیر جنگهای شبکه‌ای اجتماعی زاپاتیستها" در سی صفحه نگاشته‌اند. مؤلفان در این فصل که آن را از کتاب پیشین خود اخذ کرده و در این

مجموعه گنجانده‌اند، به چگونگی پیدایش جنگهای شبکه‌ای زاپاتیستها در مکزیک و تأثیر آن بر فشار بر دولت مرکزی پرداخته‌اند. این مقاله نشان می‌دهد که چگونه دولت مرکزی تحت فشار این نوع جنگ در سالهای میان ۹۸-۱۹۹۴ در موضعی کاملاً دفاعی قرار گرفت و مجبور گردید تا بسیاری از معیارهای دموکراتیک را در اجتماع و در برخورد با ناراضیان پذیرا شود.

در فصل هفتم پل. دو. آرموند (Paul de Armond) فصلی سی و پنج صفحه‌ای را تحت عنوان "جنگ شبکه‌ای در شهر زمرد: تاکتیکها و استراتژی اعتراض علیه سازمان تجارت جهانی (WTO)" نگاشته‌است. مؤلف به بررسی تاکتیکها و استراتژی جنگهای شبکه‌ای در اعتراض برگسترش سازمان تجارت جهانی با مطالعه موردی اعتراضات شهر سیاتل پرداخته‌است. او تأکید دارد که در یک جامعه باز جنگ شبکه‌ای می‌تواند به وحشیانه‌ترین وجهش اعمال گردد. او این جنگ را ترکیبی می‌داند از فعالیت‌گرایی افراطی و هرج و مرج‌گرایی تندروانه که قصد از هم پاشیدن ارتباطات سازمان بین‌دول و مؤسساتی که برای سازمان تجارت جهانی فعالیت می‌کنند، دارند. او در این مقاله با تبیین استراتژیهای این جنگ و شکست اطلاعاتی مقابله‌کنندگان با آن در صدد یافتن شیوه‌های نوینی برای تحلیل این جنگ و یافتن الگوهای مبارزه در آن است.

در فصل هشتم، دُرْتی. ای. دنینگ (Dorothy E. Denning) فصلی پنجاه صفحه‌ای را تحت عنوان "فعالیت‌گرایی، هکرگرایی و تروریسم کامپیوتری: اینترنت به مثابه ابزاری برای تأثیرگذاری بر سیاست خارجی" نگاشته‌است. در این فصل نویسنده بر آن است که در تحلیل جامعی تبیین نماید که چگونه فعال‌گرایی افراطی و هکرگرایی و تروریستهای کامپیوتری از اینترنت به عنوان ابزاری برای تأثیر بر سیاست خارجی سود می‌جویند. وی تأکید دارد که این پدیده را نمی‌توان صرفاً یک تهدید تلقی کرد بلکه این پدیده می‌تواند به نوبه خود به تغییر سازمانها، روشها، مدیریت و موضع‌گیریها بیانجامد. تحلیل او برای سالهای پیش روی سیاستمداران حاوی پیامهای جدی و هشدارهای آگاهی‌دهنده‌ای است که بی‌توجهی به آنها به زعم نویسنده دشواریهای استراتژیک در پی خواهد داشت. در فصل نهم، نویسند لوتر پ. گرلاش (Luther P. Gerlach) فصلی بیست و دو صفحه‌ای را تحت عنوان "ساختار جنبشهای اجتماعی: فعال‌گرایان محیطی و دشمنان آنان" تدوین کرده‌است. نویسنده در این مقاله خلاصه‌ای جامع از پویاییهای استراتژیک و

سازمانی ای را که در تمامی حالات شبکه‌های سازوار چند مرکزی تقسیم شده در ایالات متحده که در جنبشهای اجتماعی آمریکا پایه‌گذاری شده‌اند، ارائه می‌نماید. این مقاله یکی از بررسیهایی است که جنبشهای اجتماعی از یک دیدگاه شبکه‌ای فراگیر مورد بحث قرار می‌دهد. مؤلف با توضیح سه مفهوم چند مرکزی، بخش شده و شبکه‌یافتگی می‌کوشد تا به گونه‌ای پویاییهای استراتژیک در یک جنبش اجتماعی را از دیدگاه شبکه‌ای تبیین نماید.

فصل پایانی این کتاب یعنی فصل دهم حاوی مقاله‌ای مفصل از ادیت‌کنندگان این اثر یعنی رانفلت و آرکیلاست. نویسندگان این فصل را با عنوان "چه چیزی مرحله بعدی برای شبکه‌ها و جنگهای شبکه‌ای است" تدوین کرده‌اند. مؤلفان با توجه به این که در این نوع جنگ نیز مانند جنگهای دیگر عمل مقدم بر تئوری است سعی دارند تا این طرح را ارائه نمایند که چگونه ممکن است نظریه جنگ شبکه‌ای را با به میان کشیدن دیدگاههای آکادمیک درباره شبکه‌ها بویژه شبکه‌هایی که به تحلیل شبکه‌ای سازمانی، اختصاص یافته‌اند، بهبود بخشید. نویسندگان در این فصل با نتیجه‌گیری از بحثهای صورت گرفته در سرتاسر کتاب برآنند تا زوایای مبهم این پدیده نوین را بیش از پیش روشن نمایند تا بالمآل استراتژیستها و تصمیم‌گیرندگان سیاسی بتوانند این پدیده را به خوبی درک کنند و سهم و قدر سازمانهای جنایی و تروریستی را در جنگهای آینده که بسیار پیچیده‌تر، فراگیرتر و در عین حال بنیادی‌تر است، را بشناسند.

بی‌شک این کتاب را می‌توان در زمره یکی از فراگیرترین کتب منتشره در زمینه بحثهای مربوط به جنگهای شبکه‌ای دانست و آن را سرفصل تازه‌ای در ادبیات ویژه این بحثها به شمار آورد.

رضا کلهر